

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Jarosław Sobutka

SSN Robert Stefanicki (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. I.
przeciwko Gminie Miasto T.
o odprawę pieniężną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 września 2023 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie
z dnia 30 listopada 2021 r., sygn. akt VIII Pa 74/21,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego
strony pozwanej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z 30 listopada 2021 r. (IV P 134/20) orzekł o oddaleniu apelacji i zasądzeniu od M. I. na rzecz Gminy Miasto T. zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję.

Powódka w sprawie M. I. została zatrudniona w Zespole Szkół Ogólnokształcących w T. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, a następnie mianowana. Uchwałą z 26 kwietnia 2017 r. Rada powiatu rozwiązała Zespół Szkół, ustalając jednocześnie, że wchodzące w jego skład szkoły, w tym Szkoła Podstawowa nr [...] będą funkcjonowały samodzielnie. Pismem z 30 maja 2017 r. dyrekcja Zespołu Szkół w związku z zaistnieniem zmian organizacyjno-strukturalnych powodujących zmniejszenie zatrudnienia i niemożność uzupełnienia etatów w szkole prowadzonej przez inny organ rozwiązał z powódką stosunek pracy z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia. W związku z rozwiązaniem umowy o pracę ówczesny pracodawca przyznał powódce odprawę pieniężną w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. W dniu 14 sierpnia 2017 r. pełnomocnik M. I. wniósł pozew o uznanie wypowiedzenia umowy za bezskuteczne i ewentualnie przywrócenie jej do pracy w Szkole Podstawowej nr [...].

Wyrokiem z 31 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy przywrócił powódkę do pracy w Szkole Podstawowej nr [...]. Powódka mimo zmienionej sytuacji prawnej – przywrócenia jej do pracy nie zwróciła otrzymanej odprawy. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynikało, że uchwałą z 27 marca 2019 r. Rada Miasta T. zlikwidowała z dniem 31 sierpnia tegoż roku Szkołę Podstawową nr [...]. Majątek i zobowiązania finansowe szkoły przejęła gmina Miasto T. Pismem z 9 maja 2019 r. dyrektor Szkoły rozwiązał z powódką stosunek pracy, uzasadniając decyzję całkowitą likwidacją tej Szkoły. Sąd ustalił ponadto, że powódka pismem z 23 maja 2019 r. zwróciła się do dyrektora likwidowanej Szkoły o wypłatę odprawy. W odpowiedzi na powyższe dyrektor poinformował, że powódka już otrzymała odprawę w 2017 roku. Do kwestii tej ustosunkował się Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie, stwierdzając, że wypłacona pracownikowi odprawa, który został następnie przywrócony do pracy, staje się świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi. Tymczasem powódka nie zwróciła wypłaconej jej wcześniej odprawy. Kolejnym pismem zwróciła się do burmistrza o wypłatę kolejnej odprawy.

Wyrokiem z 20 stycznia 2021 r. Sąd Rejonowy rozpatrując sprawę z powództwa M. I. przeciwko gminie Miasto T., zasądził odprawę pieniężną w wysokości 2.000 zł tytułem różnicy pomiędzy odprawą aktualnie należną a tą zachowaną wcześniej. Ustalając sytuację prawną powódki, Sąd Rejonowy wskazał,

że Szkoła Podstawowa nr [...] w T. była następcą prawnym Zespołu Szkół. Konsekwencją powyższego było ustalenie, że w odniesieniu do powódki doszło do przejścia zakładu pracy na nowego pracodawcę w rozumieniu art. 23¹ k.p. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalając apelację pozwanego, podzielił ten pogląd. Zważywszy, że Szkoła Podstawowa nr [...] była następcą prawnym Zespołu Szkół, mogła – zdaniem Sądu – żądać zwrotu odprawy wypłaconej 31 sierpnia 2017 r., a po jej likwidacji uprawnienie przeszło na gminę Miasto T. przejmującą należności i zobowiązania finansowe powstałe po zlikwidowanej placówce. Sąd Rejonowy przyjął, że strona pozwana mogła skutecznie podnosić zarzut potrącenia wypłaconej powódce kwoty odprawy. Uwzględnił jednak zarzut potrącenia jedynie co do należności głównej i zasądził na rzecz powódki kwotę 2004 zł stanowiącą różnicę między wysokością odprawy należnej powódce na dzień 31 sierpnia 2019 r. a wysokością odprawy z 2017 r.

Apelację od powyższego wyroku złożyła powódka, zaskarżając wyrok w części jej dotyczącej. Wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwoty 18.894 zł tytułem niezasadzonej przez Sąd pierwszej instancji części odprawy pieniężnej przysługującej powódce w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przez Szkołę Podstawową nr [...] w T. z dniem 31 sierpnia 2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 września 2019 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenia na rzecz powódki kosztów procesu.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 23¹ k.p. w zw. z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez błędną wykładnię przepisów polegającą na przyjęciu, że z regulacji w nich zawartych wynikało następstwo prawne nowego pracodawcy również w zakresie wierzytelności poprzedniego pracodawcy o zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do wniosku, że z regulacji w nich zawartych nie wynikało następstwo prawne nowego pracodawcy w zakresie wierzytelności przysługujących poprzedniemu pracodawcy względem pracownika, jeżeli poprzedni pracodawca zachował byt prawny lub ma innego sukcesora uniwersalnego (ogólnego), art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, art. 33 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i art. 23¹ § 1 i 2 k.p. poprzez błędną wykładnię przepisów

polegającą na przyjęciu, że następstwo prawne w zakresie wierzytelności poprzedniego pracodawcy będącego powiatową jednostką budżetową, przechodzi na nowego pracodawcę będącego gminną jednostką budżetową, jednostki samorządu terytorialnego (starostwo zlikwidowało tę jednostkę budżetową), podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do odmiennego wniosku i uznania za podmiot, na którego rzecz powinien nastąpić zwrot świadczenia urzędu jednostki samorządu terytorialnego likwidującej jednostkę budżetową, będącą poprzednim pracodawcą, a w konsekwencji błędnej wykładni tych przepisów niezastosowanie art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy o finansach publicznych, podczas gdy przepis ten powinien znaleźć zastosowanie w stanie faktycznym sprawy; art. 405 k.c. związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów polegające na przyjęciu, że zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej wypłaconej na podstawie art. 20 ust. 2 Karty Nauczyciela, powinien nastąpić na rzecz pracodawcy (szkoły), który nie zubożał wskutek wypłaty tego świadczenia i nie był następcą prawnym pracodawcy wypłacającego odprawę; art. 498 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów polegające na przyjęciu, że pozwany dokonał skutecznego potrącenia przysługującej mu wierzytelności o zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej wypłaconej powódce przez Zespół Szkół nr [...] w T., podczas gdy ani pozwanemu, ani też jego poprzednikowi prawnemu - Szkole Podstawowej nr [...] w T., nie przysługiwała potrącana wierzytelność. W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy uznając apelację za niezasadną i stąd podlegającą oddaleniu, w pierwszej kolejności podniósł, że w uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji wykazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć do stwierdzenia, że Sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji, chyba że Sąd odwoławczy zmienia lub uzupełnia te ustalenia, natomiast wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych. Sąd drugiej instancji podniósł, że nie ma podstaw do stosowania art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o

finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 869), przepis art. 12 ust. 4 pkt 2 tej ustawy dotyczy bowiem wierzytelności i należności likwidowanej jednostki budżetowej, natomiast do wierzytelności i należności pracowniczych — w sytuacji, gdy dochodzi do przyjęcia pracodawcy — należy stosować przepis art. 23¹ k.p. Sąd Okręgowy podzielił przy tym pogląd przedstawiony przez stronę pozwaną, że w trakcie postępowania likwidacyjnego jednego podmiotu (w tym przypadku - jednostki budżetowej) nie musi dochodzić do jego całościowego „organicznego” zniesienia, lecz równie dobrze w ramach danej likwidacji może nastąpić przejęcie związane z daną jednostką (budżetową) zakładu pracy przez innego pracodawcę – o czym wprost stanowi art. 23¹ k.p. Likwidacja, o której stanowi art. 41 k.p. (i do której nawiązuje art. 12 ust. 4 pkt 2 omawianej ustawy), mówiąc o „pracodawcy”, traktuje o materii nieco odmiennej niż art. 23¹ k.p., który odnosi się do „zakładu pracy” i jego przejęcia przez inny podmiot.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniosła M. I., która przez pełnomocnika. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 23¹ k.p. w związku z art. 91 c ust. 1 Karty Nauczyciela, poprzez błędną wykładnię przepisów polegającą na przyjęciu, że z regulacji w nich zawartych wynika następstwo prawne nowego pracodawcy również w zakresie wierzytelności poprzedniego pracodawcy o zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do wniosku, że z regulacji w nich zawartych nie wynika następstwo prawne nowego pracodawcy w zakresie wierzytelności przysługujących poprzedniemu pracodawcy względem pracownika, jeżeli poprzedni pracodawca zachował byt prawny lub ma innego sukcesora uniwersalnego;

- art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, art. 33 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i art. 23¹ § 1 i 2 k.p. poprzez błędną wykładnię przepisów polegającą na przyjęciu, że następstwo prawne w zakresie wierzytelności poprzedniego pracodawcy będącego powiatową jednostką budżetową, przysługującej mu względem pracownika, przechodzi na nowego pracodawcę będącego gminną jednostką budżetową, nie zaś na urząd jednostki samorządu terytorialnego (starostwo powiatowe), która zlikwidowała tę

jednostkę budżetową, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do odmiennego wniosku i uznania za podmiot, na którego rzecz powinien nastąpić zwrot świadczenia urzędu jednostki samorządu terytorialnego likwidującej jednostkę budżetową, będącą poprzednim pracodawcą, a w konsekwencji błędnej wykładni tych przepisów niezastosowanie art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy o finansach publicznych, podczas gdy przepis ten powinien znaleźć zastosowanie w stanie faktycznym sprawy;

- art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów polegające na przyjęciu, że zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej wypłaconej na podstawie art. 20 ust. 2 Karty Nauczyciela, powinien nastąpić na rzecz pracodawcy (szkoły), który nie zubożał wskutek wypłaty tego świadczenia i nie był następcą prawnym pracodawcy wypłacającego odprawę;

- art. 498 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów polegające na przyjęciu, że pozwany dokonał skutecznego potrącenia przysługującej mu wierzytelności o zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej wypłaconej powódce przez Zespół Szkół w T., podczas gdy ani pozwanemu, ani też jego poprzednikowi prawnemu – Szkole Podstawowej nr [...] nie przysługiwała potrącana wierzytelność.

Na podstawie art. 398⁴ § 1 pkt 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Gmina Miasto T. wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej, ewentualnie o jej oddalenie oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu.

Na wstępie należy podnieść, że w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagające rozstrzygnięcia budzących w praktyce wątpliwości. Zastosowano tutaj instytucję pytań prawnych. Przyjęły one następującą postać:

Czy w przypadku przejęcia całości zakładu pracy, będącego powiatową jednostką budżetową przez nowego pracodawcę, będącego gminną jednostką budżetową, nowemu pracodawcy, będącemu gminną jednostką budżetową, jako następcy prawnemu poprzedniego pracodawcy, na podstawie art. 405 w związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 oraz art. 23¹ k.p., przysługuje także roszczenie o zwrot odprawy pieniężnej wypłaconej przez poprzedniego pracodawcę, będącego powiatową jednostką budżetową, która stała się świadczeniem nienależnym po przywróceniu pracownika do pracy u nowego pracodawcy?

Czy w przypadku przejęcia całości zakładu pracy, będącego powiatową jednostką budżetową przez nowego pracodawcę, będącego gminną jednostką budżetową, roszczenie o zwrot odprawy pieniężnej wypłaconej przez poprzedniego pracodawcę, będącego powiatową jednostką budżetową, która stała się świadczeniem nienależnym po przywróceniu pracownika do pracy u nowego pracodawcy będącego gminną jednostką budżetową, na podstawie art. 405 w związku z art. 410 k.c. w związku z art. 300 k.p. oraz art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy o finansach publicznych i art. 33 ustawy o samorządzie powiatowym, przysługuje starostwu powiatowemu jako urzędowi jednostki samorządu terytorialnego, która zlikwidowała powiatową jednostkę budżetową, która wypłaciła odprawę?

Skarżąca działała w przekonaniu, że odpowiedź na tak sformułowane zagadnienie prawne będzie miała kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Jej zdaniem podnoszone w nich kwestie nie były dotychczas przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego, zaś rozstrzygnięcie tej kwestii może mieć znaczenie dla rozwiązywania trudnych problemów prawnych i wywierać wpływ na przyszłe orzecznictwo, uzasadnione jest przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Instytucja pytań prawnych, o której stanowi art. 390 § 1 k.p.c. jest wyjątkiem od konstytucyjnej podległości orzekającego sądu tylko Konstytucji i ustawom. Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, że zagadnienie prawne wymaga przytoczenia

argumentów wskazujących na istniejące w nauce lub orzecznictwie rozbieżne oceny prawne, w związku z którymi zagadnienie zostało sformułowane. Problem budzący wątpliwości prawne powinien odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia. Nie wystarczy zatem twierdzić, że wniesione pytanie będzie miało kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia istotnych kwestii, ale trzeba dowieść w oparciu o dostępną literaturę przedmiotu i orzecznictwo, w czym postrzegane są problemy związane z rozwiązaniem konkretnej sprawy. W uzasadnieniu wniosku kasacyjnego odnoszącego się do istotnego zagadnienia prawnego powinno być ono sformułowane w sposób transparentny i merytorycznie spójny oraz przedstawione powinny być argumenty prawne, które wykażą możliwość zróżnicowanej oceny zawartego w nim problemu (J. Paszkowski (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1-458¹⁶ pod red. T. Szanciło, Warszawa 2023, uwagi do art. 398⁹, s. 1755 i n.; A. Łazarska, K. Górski (w:) Kodeks postępowania cywilnego, Tom I. Komentarz do art. 1-458¹⁶, Warszawa 2023, uwagi do art. 390, s. 1643 i n.; postanowienie Sądu Najwyższego z: 3 listopada 2015 r., III PZP 6/15, 29 września 2020 r., II PZP 3/20).

W odpowiedzi na skargę pozwany stwierdził, że w realiach niniejszej sprawy nie sposób mówić o braku kazuistyki przy kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia, zważywszy na sytuację charakteryzującą się utratą bytu dwóch kolejnych pracodawców powódki, najpierw wskutek rozwiązania Zespołu Szkół, a następnie likwidacji Szkoły Podstawowej nr [...] wchodzącej wcześniej w skład Zespołu, przy czym organami prowadzącymi obu tych podmiotów były różne jednostki samorządu terytorialnego. Sytuacja była pozbawiona „potencjału powtarzalności wręcz w stopniu skrajnym”.

W uzasadnieniu podstaw kasacyjnych podniesiono zarzuty naruszenia art. 23¹ k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez błędną wykładnię przepisów polegającą na przyjęciu, że z regulacji w nich zawartych wynika następstwo prawne nowego pracodawcy (...) oraz zarzut naruszenia art. 12 ust. 4

pkt 2 ustawy o finansach publicznych, art. 33 ustawy o samorządzie powiatowym i art. 23¹ § 1 i 2 k.p. poprzez błędną wykładnię przepisów polegającą na przyjęciu, że następstwo prawne w zakresie wierzytelności poprzedniego pracodawcy będącego powiatową jednostką budżetową, przysługującej mu względem pracownika, przechodzi na nowego pracodawcę będącego gminną jednostką budżetową, nie zaś na urząd jednostki samorządu terytorialnego (starostwo powiatowe), która zlikwidowała tę jednostkę budżetową.

Sądy obydwu instancji uznały – podobnie jak pozwany – że w omawianej sprawie Szkoła Podstawowa nr [...] w T., w której zatrudnienie otrzymała powódka, była następcą prawnym Zespołu Szkół również w zakresie wierzytelności o zwrot odprawy pieniężnej wypłaconej powódce przez ten Zespół. Wniosek taki wyprowadzono w drodze wykładni art. 23¹ k.p., który reguluje kwestię odpowiedzialności za zobowiązania dotychczasowego i nowego pracodawcy względem pracowników. § 2 tego przepisu odnosi się do przejścia całego zakładu, stanowiąc, że za zobowiązania względem pracowników powstałe przed datą przejścia, odpowiada w całości nowy pracodawca, jeśli jego poprzednik utracił byt prawny. Zważywszy na zróżnicowaną wykładnię przejścia na nowego pracodawcę wierzytelności zobowiązań powstałych u poprzedniego pracodawcy, Sąd Najwyższy stwierdził, że wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że w razie gdy dochodzi do przejścia całego zakładu pracy, połączonego z likwidacją dotychczasowego pracodawcy, to za zobowiązania powstałe u poprzedniego pracodawcy odpowiedzialność ponosi nowy pracodawca. Nie do przyjęcia byłoby w takim przypadku uznanie, że za zobowiązania te nikt nie ponosi odpowiedzialności (nowy pracodawca nie odpowiada dlatego, że nie są to jego zobowiązania, dawny zaś z tego powodu, że już nie istnieje; uzasadnienie uchwały z 7 lipca 2000 r., III ZP 16/00).

Z powyższego judykatu wyprowadzono wniosek, że mogą istnieć odrębne od art. 23¹ k.p. uregulowania przewidujące następstwo prawne po zlikwidowanym pracodawcy. Za typowy przykład podaje się art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy o finansach publicznych. Przejście zakładu pracy nie jest w tej sprawie kwestionowane i wobec tego zasadnicze pytanie strony skarżącej dotyczy możliwości zastosowania przepisów o finansach publicznych. Sąd drugiej instancji stoi na stanowisku, że art. 12 ust. 4 pkt 2 tej ustawy dotyczy wierzytelności i należności likwidowanej

jednostki budżetowej, a do wierzytelności i należności pracowniczych, gdy dochodzi do przejścia pracodawcy, zastosowanie ma art. 23¹ k.p. Należy zwrócić uwagę na różnice między likwidacją zakładu pracy, w wyniku której majątek dotychczasowego pracodawcy jest wykorzystywany do wykonywania tych samych zadań, czemu towarzyszy przejęcie pracowników, a przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę w rozumieniu art. 23¹ k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2001 r., I PKN 573/2000; wyrok NSA z 3 września 1998 r., II SA 1438/97). W tym drugim wypadku mamy do czynienia z sukcesją generalną. W wyroku z 25 września 2008 r. (II PK 44/08) Sąd Najwyższy zaznaczył, że „w sytuacji, gdy procesowi likwidacji dotychczasowego pracodawcy powoda (...) towarzyszyło przejęcie zakładu (...), nowy pracodawca, nie będąc sam objęty procedurą likwidacyjną, nie może – powołując się na fakt likwidacji swojego poprzednika – dokonywać wobec przejętych w trybie art. 23¹ k.p. pracowników wypowiedzeń umów o pracę (także wypowiedzeń zmieniających) z zastosowaniem art. 41¹ k.p. wyłączającego szczególną ochronę trwałości stosunku pracy”. Ustalenie to potwierdza, że przyczyny leżały po stronie pracodawcy, nie stwierdzono natomiast przyczyn dotyczących pracownika, a więc sytuacji, która pozwalałaby wykluczyć przyczyny niedotyczące pracownika w rozumieniu ustawy (wyroki Sądu Najwyższego z: 10 marca 2016 r., III PK 81/15; 26 kwietnia 2022 r., III PSKP 66/21). Na gruncie przedmiotowej sprawy w istocie doszło do zmian przedmiotowo-podmiotowych Zespołu Szkół i w jego miejsce powstania samodzielnych jednostek, w tym Szkoły Podstawowej nr [...].

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych (art. 12 ust. 4 pkt 2) należności i zobowiązania likwidowanej powiatowej jednostki budżetowej (ZSO nr [...]1 w T.) przejmuje urząd odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego (Starostwo Powiatowe), natomiast zgodnie z art. 23¹ k.p. w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy (Szkoła Podstawowa nr [...]). Nie znajduje uzasadnienia podnoszone przez pełnomocnika powódki traktowanie regulacji zawartej w ustawie o finansach publicznych jako *lex specialis* względem art. 23¹ k.p. w zakresie następstwa prawnego nowego pracodawcy. Odnosząc się do tej kwestii, strona pozwana stwierdziła, że wskazany przepis ustawy o finansach publicznych stanowi o zobowiązaniach jednostek budżetowych wszelkiego rodzaju. Powódka

próbuję sprowadzić przedmiotową relację wyłącznie do materii podmiotowych odnoszących się do jednostek budżetowych, tymczasem prawidłowo ją interpretując, należy przyjąć, że to art. 23¹ k.p. jest przepisem szczególnym dotyczącym wyłącznie przepisów prawa pracy.

Uregulowana w art. 23¹ k.p. instytucja przejścia zakładu lub jego części na innego pracodawcę oznacza sytuację, w której konsekwencją transferu jest zmiana pracodawcy i wstąpienie nabywcy zakładu w prawa oraz obowiązki zbywcy. Skutek ten następuje z mocy prawa, bez potrzeby dokonywania przez strony jakichkolwiek dodatkowych czynności, zwłaszcza rozwiązywania wcześniejszych i nawiązywania nowych stosunków pracy. Omawiany przepis wprowadza zatem sukcesję generalną w stosunkach pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 19 października 2010 r., PK 91/10). Zasada automatyzmu wstąpienia nowego pracodawcy w prawa strony umowy o pracę jest równoważne zasadzie wolności pracy i prawa do pracy. Art. 23¹ k.p. daje pracownikom prawo kontynuacji zatrudnienia na dotychczasowych warunkach (M. Tomaszewska (w:) Kodeks pracy. Komentarz do art. 1-113 pod red. K.W. Barana, Tom I. Warszawa 2020, uwagi do art. 23¹, s. 276). W orzecznictwie Sądu Najwyższego mocno akcentowana jest zasada, że art. 23¹ k.c. stanowi, że w razie przejęcia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy. Zgodnie z omawianym przepisem kodeksu pracy z przejęciem łączyć należy wyeliminowanie możliwości pozbawienia pracowników miejsc pracy lub pogorszeniem ich standardu zatrudnienia w związku z procedurą przejęcia (J. Stelina (w:) Kodeks pracy. Komentarz pod red. A. Sobczyk, Warszawa 2023, komentarz do art. 23¹).

Podstawowe w badanej sprawie kwestie sporne odnosiły się do regulacji żądania zwrotu odprawy pieniężnej, która w momencie jej otrzymania była świadczeniem należnym w związku z utratą zatrudnienia, a w nowych okolicznościach przywrócenia do pracy świadczeniem nienależnym i podlegającym zwrotowi. Źródłem zobowiązania jest nienależne świadczenie jako szczególna postać bezpodstawnego wzbogacenia (art. 410 w związku z art. 405 k.c. w związku z art. 300 k.p.). Zdaniem skarżącej zwrot nienależnego świadczenia musi być powiązany z faktem zubożenia po stronie żądającego zwrotu podmiotu lub jego poprzednika prawnego. Fakt „wzbogacenia” i „zubożenia” po stronie określonych

podmiotów w następstwie wypłaty świadczenia jest bowiem przesłanką zwrotu nienależnego świadczenia. Jako nieracjonalne skarżąca uznaje przyjęcie, aby żądać zwrotu świadczenia nienależnego (odprawy), mógł podmiot, który ani nie był zubożony wypłatą takiego świadczenia, bo go nie wypłacił ani go nie sfinansował w sytuacji, gdy podmiot, z którego środków finansowych wypłacono odprawę, nadal istnieje. Nie następuje w takiej sytuacji zwrot świadczenia nienależnego, ale podmiot, który nie był zubożony, uzyskuje „dodatkowe świadczenie” od pracownika. Taki skutek nie uwzględnia celu regulacji prawnej zawartej w art. 410 k.c., którym jest wyrównanie pomiędzy podmiotami stanu majątkowego, jaki zaistniał przed spełnieniem świadczenia nienależnego, a nie do wzbogacenia podmiotu, który w następstwie wypłaty świadczenia nie poniósł żadnej straty.

W sprzecznie od nakazu zapłaty odprawy, której dochodziła powódka, pełnomocnik pozwanego podniósł zarzut potrącenia kwoty 18.894 zł brutto, tj. kwoty odpowiadającej wysokości odprawy wypłaconej jej w związku z rozwiązaniem stosunku pracy z dniem 31 sierpnia 2017 r. przez Zespół Szkół Ogólnokształcących w T., z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 25 maja 2018 r. do dnia wymagalności roszczenia powódki, tj. do 31 sierpnia 2019 r. z roszczeniem dochodzonym przez powódkę w pozwie tj., roszczeniem o odprawę pieniężną przysługującą z powodu rozwiązania stosunku pracy powódki w związku z likwidacją Szkoły Podstawowej nr [...] w T.. W ocenie Sądu pierwszoinstancyjnego zarzut potrącenia w sprzecznie od nakazu zapłaty został podniesiony przez pozwanego skutecznie, co prowadziło do uwzględnienia powództwa o odprawę pieniężną przysługującą z powodu rozwiązania stosunku pracy w związku z likwidacją Szkoły Podstawowej nr [...], jedynie w części. Kwestią co najmniej dyskusyjną jest w okolicznościach omawianej sprawy używanie określenia „likwidacja” w miejsce przejmowania dotychczasowego pracodawcy przez nowego, z czym łączyłaby się ciągłość podmiotowych i przedmiotowych relacji. Sąd Okręgowy podniósł, że likwidacja, o której stanowi art. 41 k.p. i do której nawiązuje art. 12 ust. 4 ustawy o finansach publicznych, stanowiąc o pracodawcy, traktuje o materii nieco odmiennej niż uregulowana w art. 23¹ k.p., który odnosi się do przejęcia zakładu pracy przez inny podmiot z ustawowymi gwarancjami ciągłości zatrudnienia na dotychczasowych warunkach.

W powołanych zarzutach skargi podniesiono naruszenie art. 498 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów polegające na przyjęciu, że pozwany dokonał skutecznego potrącenia przysługującej mu wierzytelności o zwrot nienależnego świadczenia w postaci odprawy pieniężnej wypłaconej powódce przez Zespół Szkół w sytuacji, gdy ani pozwanemu, ani też jego poprzednikowi prawnemu nie przysługiwała potrącana wierzytelność. Strona skarżąca kasacyjnie podniosła, że warunkiem potrącenia wierzytelności wzajemnych jest ich istnienie po stronie obu podmiotów. W przypadku Zespołu Szkół nie mieliśmy do czynienia z likwidacją w sensie prawnym, ale z reorganizacją prowadzącą do przejęcia przez kolejnych pracodawców (samodzielnie funkcjonujące szkoły podstawowe). Przyjęta na gruncie art. 23¹ k.p. koncepcja opiera się na zasadzie zachowania tożsamości stosunku pracy pomimo zmiany, jaka następuje po stronie pracodawcy. Na marginesie niniejszych rozważań warto przytoczyć stanowisko Gminy Miasta T. zawarte w odpowiedzi na skargę, że „w realiach niniejszej sprawy o żadnej likwidacji lub jej substytucie nie może być mowy”.

Fakt przekazywania przez Miasto Gminę T. środków finansowych udostępnianych jednostce samorządu z budżetu państwa w subwencji (jej części oświatowej) do budżetu Powiatu [...] na prowadzenie Zespołu Szkół, nie uprawnia jeszcze do przyjęcia, że ta jednostka samorządowa (Miasto T.) lub jej jednostka organizacyjna (Szkoła Podstawowa nr [...] w T.), jest sukcesorem prawnym Zespołu Szkół w T. w sferze praw i obowiązków i może żądać od powódki zwrotu odprawy wypłaconej przez ten podmiot. Skoro formuła art. 23¹ k.p. obejmuje ciągłość zatrudnienia, w tym także roszczenie pracownika o przywrócenie go do pracy, to na zasadzie równowagi obejmuje też roszczenie pracodawcy o zwrot wypłaconej poprzednio odprawy. W literaturze przedmiotu podnosi się (J. Stelina (w:) Kodeks pracy. Komentarz pod red. A. Sobczyka, Warszawa 2023, komentarz do art. 23¹), że „przyjęta na gruncie art. 23¹ k.p. koncepcja opiera się na zasadzie zachowania tożsamości stosunku pracy pomimo zmiany, jaka następuje po stronie pracodawcy. Jeśli zmiana ta wynika z przejścia zakładu pracy, nowy pracodawca wstępuje w stosunek pracy z mocy prawa w miejsce dotychczasowego pracodawcy”. Chodzi tu przede wszystkim o przeciwdziałanie w możliwości wykorzystywania transferu jako

pretekstu do pozbawienia zatrudnienia. Automatyzm skutków transferu dla ciągłości stosunków pracy pracowników zatrudnionych w przejętym zakładzie doznaje pewnych ograniczeń na innej podstawie niż umowa o pracę (M. Tomaszewska (w:) Kodeks pracy. Komentarz do art. 1-113 pod red. K.W. Barana, Tom I. Warszawa 2020, uwagi do art. 23¹ § 5, s. 277). Zgodnie z ideą sprawiedliwości materialnej odprawę należy oddać, jeżeli pracownika przywrócono do pracy. Następcą Zespołu Szkół w T. może być jedynie podmiot, który utworzył, a następnie zlikwidował tę jednostkę organizacyjną.

Z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych – zdaniem strony skarżącej – przyjąć należy, że ani Szkole Podstawowej nr [...], ani też pozwanemu jako jej następcy prawnemu, nie przysługiwała przedmiotowa wierzytelność. Stanowisko to trudne byłoby do obrony, zważywszy na fakt, że pierwsze nienależne świadczenie było pokłosiem ponownego zatrudnienia powódki w Szkole Podstawowej nr [...] i stało się nienależne w związku z przywróceniem do pracy. Stąd ponowne żądanie powódki odprawy w związku z definitywnym zakończeniem funkcjonowania Szkoły Podstawowej nr [...] byłoby bez potrącenia ze świadczeniem niezwróconym w 2017 roku podstawą wzbogacenia powódki. Natomiast odprawa pieniężna ma swoje szczególne uzasadnienie wynikające z zakończenia dotychczasowego zatrudnienia z przyczyn nie dotyczących pracownika. Odprawa pieniężna określona jest w ustawie i spełnienie pozytywnych przesłanek świadczenia wyklucza dochodzenie ponownego świadczenia.

Z tych przyczyn skarga kasacyjna została oddalona (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., zważając na przedmiot sporu, wynik sprawy i dotychczasowe obciążenie powoda kosztami postępowania strony pozwanej.

[SOP]

[a!]